

Teresio Bosco

Don Rua

Přeložil P. Jan Ihnát, SDB

Teresio Bosco, *Don Rua*. Leumann, Elle Di Ci, Torino 1972, (collana Eroi, 4)

Přeložil P. Jan Ihnát, SDB

„Vezmi si, Michálku, vezmi“

Bledý, osmiletý chlapec se širokou páskou na levém rameni. Před dvěma měsíci mu zemřel otec. Kněz, obklopený chlapci, kteří dělají rámus, mu dává znamení, aby popošel kupředu: „Vezmi si Michálku, vezmi.“ „Co si mám vzít?“ Tento podivný kněz mu nic nedává. Jenom k němu natahuje levou ruku a pravou rukou naznačuje, že ji stříhá na půl. Chlapec k němu obrací tázavé oči. A ten kněz mu říká: „My dva vždy budeme dělat všechno napůl.“

Tento chlapec se jmenuje Michal Rua a bydlí v domě, který patří Královské turínské fabrice na zbraně, kde byl jeho otec dělníkem. Knězem je Don Bosco, který způsobuje revoluci mezi mladými lidmi na turínské periferii.

První dvě třídy základní školy navštěvuje Michálek ve fabrice na zbraně, která je zároveň velikými kasárnami. Když se Michálek mezi jednou a druhou hodinou dívá z okna, vidí dělníky se železem, kteří jsou černí jako afričtí černoši, jak odlévají žhavé železo do forem kanonů. Hlavně jsou montovány na lafety a dupající koně je pak odtahují pryč.

Třetí třídu základní školy navštěvuje u Školských bratří. Ke svému velikému překvapení znovu potkává Dona Boska. Ten přichází v neděli zpovídat a sloužit mši. Chlapci jsou v lavicích, je ticho a pořádek. Ale sotva tento kněz přichází, nastává zmatek. Všichni vstávají, běží k němu, věší se mu na kleriku. Všechny je zdraví, má slovíčko a úsměv pro každého. Není to zachmuřená tvář Školského bratra, kterému stačí pohled, aby sjednal klid. Michálek se chodí zpovídat k Donu Boskovi po celý rok. Stanou se přáteli. V té době je však třetí třída základní školy posledním rokem povinné školní docházky.

Jednu květnovou neděli pošeptá Don Bosco Michálkovi: „Po mši bych chtěl s tebou mluvit. Počkáš na mě v sakristii?“ Čeká na něho. Don Bosco odloží mešní roucha a albu, dlouho se na kolenou modlí, a pak k němu přichází: „Co máš v úmyslu dělat příští rok?“ Tento desetiletý chlapec, na svůj věk přerostlý a vždy bledý, odpovídá: „Moje maminka už mluvila s ředitelem závodu na zbraně. Přijmou mě tam na práci v úradě a tím mohu pomoci rodině.“

„Také já jsem mluvil s tvými učiteli. Řekli mně, že Pán tě obdařil dobrou inteligencí a že by to byl hřích, nepokračovat ve studiu. Ujistili mě, že jsi schopný chlapec a že by ses mohl stát vynikajícím knězem. Chtěl bys pokračovat ve studiu?“ „Určitě, Done Bosko. Moje maminka je však chudá. Kde má vzít tolik peněz, aby mě poslala do školy?“ „O to se postarám já. Ale spíše na to bude myslet Prozřetelnost. Ty se jenom zeptej maminky, jestli tě nechá chodit do školy ke mně.“

Paní Jana Maria se dlouho dívá na svého vysokého syna, který s takovým nadšením mluví o škole a o Donu Boskovi a odpovídá: „Určitě Michálku, souhlasím, jsem s tím spokojená. Ale tvoje zdraví to vydrží? Pán už k sobě vzal čtyři tvé bratry a ty jsi ještě křehčí než oni. Řekni Donu Boskovi, aby tě nenechával příliš v knihách. Nicméně mám mnoho obav.“

Kněz a pět set chlapců

Don Bosco byl mladý kněz, který pocházel z okolí Monferrata. Když byl ještě mladý, ztratil otce, a tak musel být pastýřem, sedlákem a číšníkem, dříve než mohl navštěvovat školu. Musel absolvovat každý den kilometry a kilometry zaprášených cest, aby mohl vstoupit do školních prostor. Odvahu mu dodával velice podivuhodný sen, který měl v devíti letech a často se opakoval (asi 16 krát), byl jako nit' a znamení: údolí plné chlapců, Paní, která se objeví a říká mu: „Toto je pole, kde budeš pracovat. Staň se pokorným, statečným a silným a ve svůj čas pochopíš všechno.“

Sotva byl vysvěcen na kněze, viděl Don Bosco, jak se před ním otevírá mnoho cest pro vynikající kariéru. Avšak na náměstích a na cestách Turína potkával chlapce ze snu. Chlapce chudé, chlapce pracující, kteří přicházeli z údolí Sesia, údolí Lanza, Monferrata, přitahováni Turínem kvůli stavebnímu rozvoji. Viděl je na stavebních lešeních, hledat v dílnách místo pomocníka, chodit a křičet pokřik malých kominíků. Viděl je také hrát o peníze na rozích ulic s tvrdou a rozhodnou tváří toho, kdo je ochoten pokusit se za každou cenu razit si cestu životem. Několik jich potkal také ve vězení, v podzemních tmavých kobkách, se skleslými očima a vysměvačným úsměvem. Tito chudí chlapci potřebovali střechu nad hlavou, jistou práci, školu, která by jim otevřela budoucnost jiným způsobem než penězi násilně uchopenými na rohu ulic. Tito chlapci potřebovali zelený prostor, kde by se projevila jejich schopnost běhat a skákat, a kostel, kde by se setkali s Bohem. Don Bosco zanechal vynikající kariéry a dal se k dispozici chlapcům. Na periferii Turína, ve čtvrti Valdocco získal dům, koupil louku, založil školu, otevřel dílny. Chodíval do dílen a na stavby hádat se s majiteli, aby získal lidštější smlouvy pro své

chlapce. V oratoři, kterou založil na Valdoccu, tak nazývali jeho dům, školy a jeho dílny, byl dav 500 chlapců. Sám už nestačil na všechno dohlížet. Ministr vlády, Urban Rattazzi, mu jednou řekl: „Přeji si, abyste žil ještě mnoho let. Ale kdyby se stalo, že byste zemřel, co by zůstalo z vašeho díla? Myslel jste na to? Měl byste vybrat několik laiků a kleriků, kterým důvěřujete a zformovat z nich společenství.“ Don Bosco o tom přemýšlel. Nezvolil si však jako pomocníky dospělé lidi, ale několik svých mladých lidí: například toho Michala Ruu, tak inteligentního a pracovitého, který mu velice brzy bude moci pomáhat.

Díky za padesát let

Úterý po Velikonocích. Obloha Turína je zatažená černými mraky. Teď už prší každý den. Spolužáci Francesia a Rua, si spolu opakují lekci itaštiny. Michálek je však roztržitý, duchem nepřítomný. Zdá se, že ho tíží veliký smutek. Francesia, potom co se ho dvakrát ptal na stejnou věc, říká: „Ale co je dnes s tebou?“ Michálek svírá rty, aby neplakal, a šeptá: „Zemřel mi můj bratr Jan... Příště budu na řadě já... Jan byl poslední bratr, který mi zůstal. Maminka teď v malém dělnickém bytě zůstala sama.“ Don Bosco se tuto zprávu dozvěděl a, vzal Michala na procházku po Turíně proto, aby ho ze smutku vytrhl. Musí vyřídít jednu věc blízko kostela Gran Madre di Dio na břehu Pádu. Chodí volným krokem, mluví o oratoři. V těchto dnech město Turín slavilo čtyřsté výročí známého zázraku s „Nejsvětější Svátostí“ a Don Bosco k tomuto výročí vydal malou knížečku, která byla ihned rozebrána. Najednou se Don Bosco zastaví a pomalu říká: „Za padesát let se bude slavit další výročí zázraku a já už tu nebudu. Ale ty tu Michálku budeš. Pamatuj tedy, abys znovu vytiskl tuto moji knížečku.“ Michal Rua potřásá hlavou: „Vy, Done Bosco, říkáte unáhleně, že tu ještě budu. Mám naopak strach, že smrt provede ošklivý žert.“ „Žádný žert, ani ošklivý, ani hezký,“ usekl Don Bosco energicky Michala. „Ručím ti za to, že tu budeš ještě za padesát let. Udělej mi tu radost a znovu publikuj tuto moji knížečku, rozumíš?“

Chlapec v černém oděvu

V roce 1852 dával Don Bosco svým nejlepším chlapcům sérii tajných konferencí. Don Bosco mluví o tom, že oratoř bude mít v budoucnu tisíce a tisíce chlapců, že se přenesou do celé Itálie, za Alpy a také za oceán. Michala, ačkoliv je mu teprve patnáct let, to neděsí. Někjaký kněz z Turína slyšel tato slova Dona Boska, a proto o něm tvrdí, že je ubohý blázen. I dva jemu podobní kněží se několik let předtím snažili odvést Dona Boska do blázince. „Kdyby mi podobnou věc řekli o mém otci,“ napíše Michal Rua, „zakoušel bych největší bolest.“ Ale on ví, že Don Bosco není blázen. Mluví o budoucnosti proto, že mu to Panna Maria řekla ve snech. Michal se mu úplně svěří. Na podzim v roce 1853 se na něj Don Bosco obrací: „Potřebuji, aby mi někdo pomohl. O svátku Panny Marie Růžencové se mnou půjdeš do Becchi. Tam přijde do kaple pan farář z Castelnuova a obleče tě do kleriky. Během školního roku 1853 - 1854 budeš asistentem svých spolužáků. Souhlasíš?“ „Souhlasím.“ Večer o svátku, na voze, který je veze do Turína, prolomí Don Bosco mlčení a říká Michálkovi: „Můj drahý Ruo, nyní začínáš nový život. **Pamatuj si, že dříve než se vstoupí do zaslíbené země, musí se projít Rudým mořem a pouští.** Jestli mi pomůžeš, přejdeme klidně jedno i druhé a přijdeme k zaslíbené zemi.“ Michal se na chvíli zamyslel. Moc to nechápe. Přeruší mlčení a ptá se: „Pamatujete si, Done Bosko, na naše první setkání? Vy jste rozdával medailky a svaté obrázky, ale pro mne už nezůstalo nic. Tehdy jste udělal podivné gesto, jako kdybyste mi chtěl dát polovinu své ruky. Co jste tím chtěl říct?“ „Ale jak to? Nepochopil jsi ještě? Chtěl jsem říct, že my dva v životě budeme mít všechno na půl. Všechno, co bude moje, bude také tvoje: včetně dluhů, zodpovědnosti, starostí.“ A Don Bosco se usmívá. „Ale budou to také hezké věci, uvidíš. Na konci všeho nejhezčí věc ze všeho bude: nebe.“

„Budeme se nazývat salesiáni“

26. ledna 1854 je v Turíně polární zima. Ve světnici Dona Boska se to však dá ještě vydržet. Kdo by myslel na zimu, když mluví Don Bosco? Ti čtyři chlapci, co mu naslouchají, pobíhají ve fantazii mezi slovy tohoto kněze: „**Zakládáme společnost, která bude známá v celém světě, v Evropě a v Americe. Mezi vámi je jeden, který přesadí společnost do Jižní Ameriky. Budeme mít oratoře a domy plné mládeže a jeden z vás uvidí zvýšení počtu členů přes tisíc, na počátku příštího století...**“

Čtyři chlapci si hledí do očí celí ohromení a zdá se jim, že sní. Don Bosco však nežertuje, je vážný a zdá se, že čte budoucnost: „Je to Panna Maria, která chce tuto naši společnost. Dlouho jsem přemýšlel, jaké jí dát jméno. Rozhodl jsem se, že se budeme jmenovat salesiáni. Ti čtyři mladí muži jsou základní kameny Salesiánské kongregace. Do svého notesu si Michal Rua zapíše tato slova: „Shromáždili jsme se v místnosti Dona Boska, Rochetti, Artiglia, Cagliero a Rua. Bylo nám navrženo, abychom se s pomocí Páně a svatého Františka Saleského

cvičili v lásce k bližnímu. Potom uděláme časný slib, a pak bude-li to možné, uděláme věčný slib Pánu. Těm, kteří budou podle toho jednat a budou to dělat i v budoucnu, je dáno jméno Salesiáni.“

V červenci téhož roku se rozšíří strašná zpráva: cholera. Tato hrozná nákaza propukala v té době každých deset let: přinášeli ji rekrutovaní vojáci z nějaké války a města byla ničená jako atomovou bombou. Cholera v létě roku 1854 byla do Piemontu pravděpodobně přinesena nějakým rekrutem z krymské války.

Královská rodina, šlechta a bohatí měli vily na venkově, utekli proto velice kvapně z Turína. Město bylo nejvíce zasaženo pod žhavým srpnovým sluncem, téměř v každém domě byl jeden nemocný. Lazaret byl přeplněný nemocnými a ošetřovatelé odmítali přijmout další. Don Bosco se obrátil na své chlapce: „Jestliže chce jít někdo se mnou, půjdeme pomáhat nemocným po domech. Když jsme všichni v milosti Boží a nikdo se nedopustí smrtelného hříchu, zaručuji Vám, že nikoho z našeho domu nezasáhne cholera.“ Michal Rua, jemuž bylo tehdy sedmnáct let a šestnáctiletý Jan Cagliero jsou v čele skupiny, která s Donem Boskem odchází sloužit nemocným. Jsou to velice tvrdé dny. Nejsou léky a častokrát nejsou ani obvazy pro obvázání ran zasažených. Jednou se Michal vrací v běhu do oratoře. Potřebuje trochu bílého plátna pro nemocné: tatínek, maminka a čtyři děti v podkroví, kde se umírá, leží na slámě, v odporném nepořádku. Matka Markéta (matka Dona Boska), prohledává každou truhlu: nic už není. Celá nešťastná se zastaví, pak ji něco napadne: „Pojď do sakristie.“ Vytáhne bílé plachty na oltář. „Dodnes je těm nemocným a použij je jako prostěradlo. Také oni jsou Pán.“ V těchto dnech zpusťování a strachu si je Michal Rua vědom toho, že v Donu Boskovi je Pán. Nikdo v oratoři není zasažen cholerou, ale v posledních srpnových dne se stane podivuhodná věc.

Holubice a olivová ratolest

Když se jednou večer vracel Jan Cagliero (velký přítel Michala) z Lazaretu, cítil se špatně. Zděšený Michal ho doprovodí do ošetrovny oratoře a běží zavolat Dona Boska. Když Jan vidí, že se nad ním sklání, šeptá: „Je mi špatně... Je mi zima, hoří mi hlava...“. Ihned byl povolán lékař, který řekl, že se nejedná o cholera, ale o tyfovou horečku. Jan se pravděpodobně v dusném horku, které bylo v těch dnech, napil infikované vody. Požádal o svátost smíření a svaté přijímání. Don Bosco ho povzbudil, ale v prvních zářijových dnech horečka vystoupila velice vysoko. Nemocný začal blouznit. Tvář měl rozpálenou, pak náhle zbledl, jakoby umíral. Horečka, která ho vůbec neopouštěla, mu stravovala síly. Doktoři Calvagno a Bellingeri se přišli poradit. Po této návštěvě si vzali Dona Boska stranou: „Je to beznadějný případ, srdce vynechává a tak se blíží konec. Bude dobře mu posloužit svátostmi umírajících.“ Don Bosco zůstal viditelně zneklidněn. Měl rád tohoto chlapce, svého rodáka, živého, veselého a statečného. Neměl sílu povědět mu tuto smutnou zprávu. Prosil Michala Ruu, aby mu to řekl on, a to velice jemně. Několik minut nato vstoupil Don Bosco se svatým přijímáním. Ale Don Bosco nešel dál: zastavil se na několik okamžiků a upřel pohled do prázdna, jakoby viděl něco, co jiní nemohli vidět. Pak přišel k lůžku nemocného, ale cosi se v něm hluboce změnilo. Smutek, neklid, který byl u něho předtím, zmizely. Byl veselý a usmíval se. Jan zašeptal: „A moje zpověď? Musím vlastně zemřít?“ Don Bosco mu pevným hlasem odpověděl: „Ještě není čas jít do nebe, Jeníku. Je ještě mnoho věcí, které máš vykonat. Oblečeš si kleriku, staneš se knězem a pak s breviářem pod paží budeš chodit po světě. Breviář dáš také jiným, kteří ho budou nosit pod paží... Odejdeš moc daleko, daleko.“ Když Don Bosco dopověděl tato slova, odnesl viaticum do sakristie. Několik dní na to klesala horečka kvapem. Cagliero se mohl odebrat do svého domova na dlouhou rekonvalescenci. Vrátil se v listopadu a v balíku přinesl černou kleriku, kterou mu ušila jeho matka. Don Bosco mu ji oblékl o svátku svaté Cecílie a Michal Rua tak měl společníka na asistenci a ve škole pro chlapce v oratoři. Za nějaký čas se Michal ptal, co „viděl“ Don Bosco v místnosti, kde byl Cagliero. Odpověď mu dal samotný Don Bosco mnohem později: „Když jsem vstoupil na práh, viděl jsem náhle velké světlo. Překrásně bílá holubice, která nesla v zobáku větvičku olivy, se snesla na lůžko nemocného. Zastavila se pár centimetrů od bledé tváře Cagliera a nechala mu padnout na čelo olivovou větvičku. Ihned potom se zdálo, že se stěny místnosti rozevřely a zmizely v tajemné dálce. Kolem lůžka se objevilo množství zvláštních primitivních postav. Vypadali jako gigantičtí divoši. Někteří měli tmavou kůži, tetování načernalých obrazců. Tito obrové s divokým a smutným výrazem se skláněli nad nemocným a s chvěním si začali šeptat: „Když on zemře, kdo nám přijde na pomoc?“ Vidění trvalo několik okamžiků, „a já jsem zakoušel absolutní jistotu, že se Cagliero uzdraví.“

Jan Cagliero se stane prvním biskupem, salesiánským misionářem. V rovinách Patagonie a mezi horami Ohňové země potká ty obry s tmavou kůží. Vráť se na Valdocco, aby představil donu Michalovi Ruovi mladého syna náčelníka této země, Zefyrina Namunkury, a stal se hlavním představeným salesiánů.

První salesián

Je 25. března 1855. V chudé světničce Dona Boska probíhá obřad bez zvláštní slavnostnosti. Don Bosco

stojí, naslouchá. Michal Rua, klečící před ukřižovaným, šeptá formuli slibu: „Činím slib chudoby, čistoty a poslušnosti do vašich rukou ... Není žádný svědek. Nicméně se v tom okamžiku rodí nová řeholní Kongregace. Don Bosco je zakladatel. Michal je první salesián. Od tohoto dne bylo pro Michala nejtěžší věcí spát. Ne, že by nechtěl. Častokrát usínal i na nohou. Ale vlastně se mu nedařilo najít čas. Od roku 1850 byla v Piemontu povinná metrická decimální soustava. Na venkově se však klidně pokračovalo v užívání pint namísto litrů, uncí namísto kil, stop namísto metrů. Profesoři bláznili u školních lavic. Mnozí odmítali vyučovat matematiku. Don Bosco se jednou odpoledne náhle obrátil na Michala: „Znáš dobře kila, litry a metry?“ „Myslím si, že ano.“ „Profesorem matematiky budeš tedy ty.“ Stejným způsobem mu svěřil vyučování náboženství, asistenci ve velké jídelně, na hřišti, v kapli. A s tím vším musel Michal pokračovat ve studiu a dělat všechny zkoušky, které byly v té době časté a tvrdé. Jednou po večeři viděl Don Bosco jít Michala kolem sebe a řekl mu: „Držíš ještě otevřené oči?“ „Ach, ještě ano...“ „Přijď tedy do mé světnice, mám pro tebe nějakou práci. Píší dějiny Itálie, protože v této době jsou učebnice o dějinách plné jedu proti papeži a kněžím.“ Michal Rua vstoupil do světnice Dona Boska a viděl na stole hromadu popsaného papíru v nejhorším rukopise na světě: Don Bosco psal velice škaredě, měl pořád naspěch a často psal v noci, i když byl unaven. Řekl mu: „Mohl bys přepsat rukopis těchto stránek? Podívej se, jestli to půjde.“ Michal se dal do práce, mořil se nad tím padesát večerů a **Dějiny Itálie** byly připravené, aby šly do tisku. Nakonec mu Don Bosco řekl: „Výborně Michale, pracuješ dobře i v těžkých okolnostech. Mám pro tebe jinou správnou práci.“

Malí kominíci

Na opačné straně Turína, blízko hlavního nádraží, otevřel Don Bosco druhou oratoř, která byla v provozu o nedělích. Čtvrť byla velice chudá, zaplavená nedávnými emigranty. Na ulicích byli mladí, velkoměstští zločinci, ale byli tam také zvláště malí kominíci. Tito chlapi sestupovali na podzim z údolí Valle d'Aosta. Na zádech měli provaz a škrabku, železné háky, vše, co potřebovali k svému řemeslu. Chodili po ulicích s charakteristickým pokřikem a čekali, že je nějaká bohatá rodina pozve vyčistit komín dřív, než se začne topit, aby oheň „dobře táhl“, aby se vytopily byty. Byli to chlapi velice malí, protože v kouřovodu se museli často pověsit, a ten byl velice úzký. Tvář a ruce měli černé od sazí. Michalovi Ruovi bylo sedmnáct, když ho Don Bosco udělal „ředitelem oratoře svatého Aloise.“ V neděli ráno přicházel Michal velice brzy, zametal místnosti, uklízel v kostele. Když přicházeli první chlapi, pomáhal jim připravit se na svátost smíření, kterou potom vykonali u kněze, který přicházel sloužit mši. V 9 hodin tam už bylo asi 100 chlapců a Michal jim dělal asistenta během mše, modlil se s nimi, přijímal spolu s nimi. Pak se na dvoře rozpoutalo veselí: snídaně, závody, hry až do poledne. Ti chlapi s černou tváří byli celí poblázněni do toho, aby dělali rozruch a Michal s nimi dělal taškařiny. Ale okem pozoroval stále okraj hřiště, kde někteří postávali a melancholickým pohledem se dívali na ostatní. Když už hra běžela, Michal se oprášil a šel si sednout vedle toho, kdo si nehrál. Zajímal se o jejich trápení. Bylo jich vřady mnoho. Otec a matka byli nemocní, nebo nezaměstnaní, nebo je zaměstnavatel vyhodil z práce, nebo je trápila nostalgie po vzdáleném domově. Byla u nich opravdová chudoba, tvrdá, kterou takový sedmnáctiletý chlapec vzal za svou a pomáhal doma, jak mohl. Kolik přátel si jen Michal udělal na kraji hřiště, když poslouchal a povzbuzoval tyto mladé dělníky. Zvonilo poledne. Chlapi odcházeli kvapem domů: „Čau Michale! Brzy se vrátíme.“ Rua vklouzl do komůrky vrátného, položil si tam talíř teplé polévky, pak vytáhl z tašky zbytek oběda, který si přinesl zabalený v novinách: houska s dvěma kolečky salámu a trochu sýra. Ani ne deset minut k vydechnutí a pak přicházeli chlapi znovu na hřiště. Odpoledne bylo namáhavější než ráno. Vyučoval všechny katechismus v kapli. Pro ty, co na to měli a zajímali se o to, měl kurs Písma svatého, literatury a aritmetiky. Mnozí chlapi se u stolů v místnostech oratoře se poprvé setkali s bílými ubrousky. Michal všechno vedl, opravoval a povzbuzoval ty, co ztráceli odvalu. Přicházel večer a chlapi jeden po druhém odcházeli. Ti poslední ho doprovázeli na Valdocco, až když se zapalovaly plynové lampy. Na každé křižovatce se někdo odloučil od skupiny: „Uvidíme se v neděli Michale!“ Když přicházel na Valdocco, byla už noc. Někdo ho doprovázel a během cesty mu svěřoval svá trápení a problémy. Rua se vracel vyčerpaný. Něco teplého od večere mu zůstalo, a když pak nebyly na přepsání listy od Dona Boska, vyšplhal se až do své podkrovní světničky, kde bylo jeho lůžko a rázem usnul, často oblečený, tak jak byl.

Mansarda a sních

Budík zvonil ráno velice brzo, hrozně brzo: ve čtyři! Jan Cagliero, neoddělitelný společník Michala v těchto letech, vzpomíná: „Zima v Turíně, to není k zertu: je to sibiřská zima. V naší malé mansardě, která se lepila na střechu, nebylo ani topení ani tekoucí voda. Proto, abychom se umyli, naplnili jsme večer umyvadlo vodou. Ale mráz proměnil do rána vodu v led. Proto, abychom se umyli, museli jsme otevřít okno, sebrat sních ze střechy a vydrhnout si s ním ruce, tvář a krk. Po několika minutách se z nás kouřilo! Tehdy jsme se zabalili do příkrývky a

Rua studoval hebrejštinu a já hudbu.“ Často, aby jim dělal společníka během tohoto ranního studia, byl tam taky třetí velice mladý salesián, Jan Francesia.

Můžeme si pomyslet: „Byl snad Don Bosco blázen, že nechal své pomocníky, aby se takto ničili mezi studiem a prací?“ Pak si někdo může pomyslet, jak asi dopadli: Jan Cagliero, kardinál, zemřel v 88 letech, Michal Rua, hlava kongregace se dožil 73 let, Jan Francesia, latiník evropského formátu, se dožil 92 let. Don Bosco „věděl“, že práce, také nejtvrdší, je tak brzy nezapomíná.

„Maminko, nechceš přijít?“

Listopad roku 1856 přinesl veliký smutek oratoři. Matka Dona Boska, které všichni říkali maminka Markéta, onemocněla dvojitým zápallem plic a v několika dnech zemřela. Už deset let tato stará paní prala, vařila, všechno chlapcům z oratoře spravovala. Nebyl, kdo by jim navařil polévku, spravil ponožky.“ Maminko, nechtěla byste vy?“ Tato stará paní nechala svůj dům, dva výborné vnuky a následovala svého syna na Valdocco proto, aby se stala matkou sirotků a chudých chlapců. V kuchyni dělala divy, byla vzhůru až do pozdní noci a spravovala, přišívala knoflíky, zašívala saka a kalhoty. Podařilo se jí vyčlenit několik čtverečných metrů louky pošlapané chlapci: proměnila to v kousek zahrádky, kam zasadila salát a rajčata, aby trochu pomohla kuchyni. Jednou však (Michal Rua u toho byl) během jedné velké „válečné“ hry udělalo vojsko chlapců invazi do zahrádky a všechno pošlapano. Matka Markéta z toho byla velice špatná. Ten večer, když už chlapci spali, ona spravovala ponožky. Don Bosco psal při světle lampy. V jedné chvíli řekla smutným hlasem: „Jeníku, nech mě odejít domů. Jsem už stará, už toho moc nenadělám. Chci znovu uvidět naši vinici, své slepice. Kdo ví, jak už velcí jsou vnuci. Tito chlapci zde, ty to také vidíš, nemají ani kousek uznání, vůbec nic...“ Don Bosco neřekl ani slovo. Ukázal matce na kříž pověšený na zdi. Stará žena sklopila oči a pokračovala ve spravování oblečení a už nikdy nemluvila o návratu domů. Zemřela mezi chudými chlapci.

Den po té šel Michal Rua domů za svou matkou paní Janou Marií: „Matka Markéta zemřela,“ řekl. „Je tam tolik chlapců v oratoři. Není nikdo, kdo by jim navařil polévku, spravil kalhoty. Maminko, nechtěla byste přijít vy?“ Paní Jana Maria následovala v 56 letech syna a stala se druhou matkou oratoře, a to více než na dvacet let.

V Římě u papeže

Michal Rua začíná studium teologie v roce 1856. To mu umožní, aby se stal knězem. Studium v semináři, to jsou tvrdá léta. Vláda zabavila část semináře a proměnila je v kasárna. Profesori byli natlačeni do několika místností, byli nuceni vyučovat uprostřed zimního kasárenského povyku, během plného provozu. Po čtyři léta chodil Michal každý den do semináře na tři vyučovací hodiny. Neomezoval se jenom na poslouchání: během vyučování si vypracoval do sešitu jasný plán lekcí. Když přišel domů, dal ho jiným studentům, kteří ho používali jako knihu ke studiu.

Je 18. února 1858. Michal Rua strávil už několik nocí při prepisování rukopisu knížky, kterou psal Don Bosco, **Pravidla společnosti svatého Františka Saleského**. Don Bosco mu řekl: „Přepiš to dobře. Poneseme je spolu papeži.“ Do Říma je v tehdejší době dlouhá a těžká cesta. Dříve, než Don Bosco odjel, napsal závěť. Oratoř zanechal jednomu knězi, který mu přišel pomáhat. Jmenoval se don Allassonati. V Římě budou muset získat velice důležitou přízeň: schválení prvních salesiánských stanov. Papež Pius IX. je přijme, přečte stanovy, vrátí je Donu Boskovi opravené vlastní rukou. Michal Rua stráví mnoho hodin jejich prepisováním. Potom doprovází Dona Boska při různých návštěvách u významných římských osobností, kardinálů, a během tří návštěv u papeže. Viděl, kolik úcty a lásky obklopovalo tohoto turínského kněze, že ho teď celá církev zná a obdivuje. Do Turína odjeli 14. dubna. Oratoř, kterou uviděli po dvou měsících nepřítomnosti, se neuvěřitelně změnila: Don Bosco udělal z oratoře jednu rodinu, don Allassonati (přísný piemontský kněz) ji proměnil v malá a disciplinovaná kasárna: studený pořádek, řady, tresty. Don Bosco si položí hlavu do dlaní: „Všechno pochybené,“ šeptá Michalovi, „je zde třeba začít od základu. Cítíš to, že máš vzít vedení oratoře do rukou?“ Michal se usmívá: „Když mi to říkáte vy, cítím, že mohu udělat všechno.“ Ruovi je 21 let. Nikdo ho nejmenuje ředitelem, ale stává se jím, a to vážně. Zakrátko se oratoř stává jednou rodinou.

Don Rua

Je 28. července 1860. Michal Rua, oblečený do alby, leží na zemi před oltářem. Prosí velké svaté, jednoho po druhém: „Petře, Pavle, Benedikte, Františku...“ Potom mu klade biskup monsignor Balma na hlavu. Vyzývá Ducha svatého, aby přišel a vtisknul do jeho duše kněžskou pečeť, která by se nikdy nesmazala. Když

vstane, je už Michal Rua knězem. Je to už don Rua. V oratoři je veliký svátek. Vedle primičního oltáře dona Ruy je veliká kytice bílých květů. Přinesli ji malí kominíci z oratoře svatého Aloise. Když po všech těch oslavách vstoupí do své světničky, najde na stole dopis Dona Boska. Čte: „Uvidíš lépe než já překračovat salesiánské dílo hranice Itálie a zakotvit v mnohých částech světa. Budeš mít mnoho práce a mnoho utrpení. Dobře však víš, že jedině přes Rudé moře a poušť se přichází do zaslíbené země. Trp s odvahou. Útěchy a pomoc Páně ti na zemi scházet nebudou.“

Oratoř se už stala ohromným domem. Počet chlapců je již 700. V dílnách se pilně připravuje 360 „malých řemeslníků“. Don Bosco se musí velice často vzdalovat z domu. Nakrmit tolik úst je velice těžký problém. Na své žebračí cesty však odchází z domu velice klidný: Don Rua je už teď srdce a mozek této velké rodiny. Na obrovském hřišti se hraje s mimořádným ohnivým zápallem i dvacet her. Mezi první a druhou hrou je vidět uříčené chlapce ztratit se do kaple na krátkou návštěvu Pána Ježíše v Eucharistii.

Jeden chovanec píše z té doby: „**Měli jsme se rádi jako bratři.**“ Píše se rok 1863. Don Bosco si zavolá Dona Ruu a říká mu: „Michale, chtěl bych tě požádat o velkou oběť. Volají nás, abychom otevřeli „Malý seminář“ v Mirabello. Chci tě tam poslat jako ředitele. Je to první dům, který salesiáni otvírají mimo Turín. Bude tisíc očí, které budou pozorovat, jak to tam vedeme. Plně ti důvěřuji.“

Don Rua odjíždí v říjnu s pěti jinými salesiány. Don Bosco mu napsal několik vzácných rad. Mezi nimi jsou tato: „Každou noc musíš spát alespoň šest hodin. Snaž se, abys byl milován než obáván. Snaž se trávit uprostřed mladých lidí všechnen čas během rekreace. Jestli vyvstanou nějaké materiální potřeby, obětuj všechno možné, jen abys uchoval lásku.“ Don Rua shrnul všechny tyto rady do jedné: „V Mirabello se budu snažit být Donem Boskem.“ Jeden chlapec z té doby se po mnoha letech svěřil donu Francesiovi: „Donu Ruovi jsem vyváděl všechny možné věci. Snášel mě více, než by mě snášela moje vlastní matka. Měl mě rád, mluvil se mnou jako s přítelem. Všechno bylo marné. Nakonec mě musel poslat z domu pryč. Sotva jsem byl na ulici, propukl jsem v pláč. Uplynulo 45 let, vystudoval jsem vysokou školu, založil jsem rodinu, ale nikdy nezapomenu na zlo, které jsem vykonal a na dobro, které mi projevil ten kněz. Když ho uvidíte, řekněte mu to. Vzpomínám na něho s velikou láskou.“ Don Francesca vyprávěl všechno donu Ruovi, teď už starci. On mu odpověděl: „Velice dobře si na něho pamatuji. Jak nádhernou zprávu jsi mi sdělil. Mnoho jsem se za něho modlil.“

Uběhly dva roky. Malý seminář je plný chlapců, kteří dávají dobrou naději na povolání. Ale v létě, roku 1865 byl Don Bosco a jeho oratoř vystaveni tvrdé zkoušce. Během několika měsíců bylo vyřazeno z provozu prvních pět salesiánů, počet chovanců stoupl na 700, svatyně Panny Marie Pomocnice se už zvedá do výšky očí a spotřebovává ohromné sumy peněz. Don Bosco už dál nemůže sám. Do Mirabella přichází don Provera. Vstoupí do ředitelny a bez okolků říká: „Don Bosco tě očekává v Turíně. Řekni donu Bonettimu, aby převzal vedení Malého semináře on.“ Don Rua přestane psát, vezme brevír a odpoví: „Upozorním dona Bonettiho a přijdu. Počkej na mě.“ Přijde na Valdocco. Don Bosco mu prostě řekne: „Dělal si Dona Boska v Mirabello, teď ho musíš dělat tady na Valdoccu.“ Svěří mu všechno: řemeslnické dílny, práce na kostele, publikaci Katolického čtení, dokonce úkol, aby četl a odpovídal na větší část dopisů jemu adresovaných. Don Rua začíná hrozný rytmus práce. Policie často přivádí do oratoře chlapce vytažené z band, které zamořují turínskou periferii. Mnohdy se jednalo o opravdové, nepřevychovatelné malé delikventy. Aby jim zabránil konat zlo, musí don Rua ukazovat také přísnou tvář. Je to věc, která ho stojí nejvíce.

Je červen roku 1868. Práce na velkém kostele Panny Marie Pomocnice se chýlí ke konci. Po celý měsíc se donu Ruovi daří nebo nedaří spát čtyři hodiny denně. V prvních dnech července se don Rua zhroutí. Padne přímo do náruče jednoho přítele v bráně oratoře. Přenesou ho do světnice, ihned přiběhne lékař, který se tváří velice špatně: jedná se o náhlý zánět pobřišnice.

Don Bosco není doma. Běží ho zavolat. Když však přijde, je už večer. Mnozí chlapci čekají, aby se u něho vyzpovídali. Don Bosco má velmi dobrou náladu. Těm nablízku říká: „Jdu zpovídat. Řekněte donu Ruovi, aby na mě počkal a nežertoval.“ Zpovídá až do pozdní noci. Pak namísto toho, aby šel na ošetřovnu, jde večeřet. Kolem něho panuje určitá nervozita. Nechápu, proč je tentokrát Don Bosco, vždy tak pečující o nemocné, tak nezdvořilý ke svému nejdůležitějšímu spolupracovníkovi. Skončila večeře, Don Bosco jde do své světnice odložit aktovku, podívat se na dopisy a teprve potom se rozhodne podívat na dona Ruu.

Nemocný se potí. Je na tom velice špatně. Vidí Dona Boska a šeptá: „Pokud přišla moje poslední hodina, řekněte mi to. Neobávám se zemřít.“ „Zemřít?“ Donu Boskovi vyklouzne zvolání: „Drahý done Ruu, já to nechci, rozumíš? Nechci, abys zemřel. Byl bych bez tebe úplně vedle! Musíme ještě pracovat a pracovat, je to jiné než zemřít.“ Když uvidí na stole pomůcky pro udělení svátosti nemocných, dodá: „Který dobrý člověk to sem přinesl?“ „Byl jsem to já, koktá přítomný kněz. „Ty jsi pěkný patron,“ žertuje Don Bosco. Pak se obrátí na dona Ruu: „Poslouchej dobře. I kdyby tě vyhodili z okna, ujišťuji tě, že bys nezemřel. Odneste teď oleje pryč a nechte ho na pokoji.“

O tři týdny později se don Rua začal zotavovat. O měsíc později se vrátil na velké hřiště hrát si jako chlapec. Necítil se ještě na to, aby běhal, ale hrál kuželky s nejmenšími.

V srpnu roku 1876 po večeři se jeden salesián zeptal drsně Dona Boska: „Je to pravda, že někteří mrtví salesiáni jsou obětí práce?“ „Kdyby to byla pravda,“ odpověděl Don Bosco, „nebylo by to naší Kongregaci vůbec na škodu, spíše naopak. Ale není to pravda. Jediný, kdo by si zasloužil titul „oběť práce“, je don Rua. Naštěstí nám ho Pán uchovává při síle.“

Vikář Dona Boska

Léta utíkají. Salesiáni se šíří ve světě a Don Bosco uskutečňuje obrovské podniky: v roce 1872 zakládá Kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice křesťanů. V roce 1875 posílá první misionáře, vedené Janem Cagliem, na jih Argentiny. O rok později vytváří Sdružení Spolupracovníků, zakládá dílo pro Pozdní povolání, představuje světu Bolletino Salesiano...

Papež Lev XIII. mu svěřuje stavbu chrámu Nejsvětějšího Srdce v Římě. Nadlidský úkol. Don Bosco, teď už s velice narušeným zdravím, musí cestovat do Francie a Španělska proto, aby sehnal peníze. Don Rua je vždy vedle něho, vykonává v jeho stínu nejnižší a nejnamáhavější práci. Doprovází ho také na těchto cestách. V nepohodlných vozech třetí třídy studuje francouzštinu a španělštinu proto, aby mohl Donu Boskovi tlumočit.

Píše se rok 1884. Donu Boskovi stále ubývá zdraví. Jeho konec se jasně ohlašuje. Don Bosco mnohokrát řekl: „Kdyby mě Bůh povolával, ale dovolil mně vybrat si nástupce a žádat pro něj milosti a ctnosti, které jsou nutné pro vykonávání úřadu, nevěděl bych, co na Pánu žádat, protože vím, že don Rua všechno má.“

7. listopadu 1884 jmenuje papež Lev XIII. dona Ruu vikářem Dona Boska, s právem nástupce.

Poslední požehnání

Je leden roku 1888. Don Bosco je svíčka, která pomalu hasne. Ponořený hluboko v křesle, zabalený do přikrývky v sotva vlažné místnosti, mluví velice dlouho se svým vikářem. Hovoří od srdce k srdci: o kongregaci, kterou don Rua bere na svá ramena, o budoucnosti, která se těžce předvídá, ale kterou viděl vždy jako požehnání od Pána. „Dělali jsme na půl, všechno na půl,“ šeptá světec. Don Bosco upadl do agónie v noci z 30. na 31. ledna. Ve 4 hodiny, zatímco kolem lůžka nemocného klečí salesiáni z Valdocca, šeptá don Rua Donu Boskovi: „Jsme zde všichni. Dejte nám naposledy své požehnání. Já Vám pozvednu ruku a vyslovím formuli.“ Pak uchopí již nehybnou pravici Dona Boska a dělá znamení kříže. O půl hodiny později končí Don Bosco svůj dlouhý a namáhavý život na zemi. V posledních chvílích řekl: „Dělejme dobře všem, zle nikomu... Řekněte mým chlapcům, že je všechny očekávám v nebi.“ Během první noci, ve které se salesiáni cítí „sirotky“, poklekne don Rua vedle rakve Dona Boska a zůstane na kolenou dvě hodiny. Snad řekl nebo znovu řekl otcí své duše jedinou svoji modlitbu: „Pomoz mi, abych byl jako ty.“

Od tohoto okamžiku to byl program jeho života: být Donem Boskem pro salesiány, kteří rostli počtem, být Donem Boskem pro chlapce z Valdocca a pro všechny chlapce, které potká v jakékoli části světa. V následujících letech má salesiánská kongregace explozivní růst, až neuvěřitelný. V okamžiku smrti Dona Boska bylo salesiánů 700. Domů v různých částech světa bylo 64. Když bude končit svoji pozemskou pouť don Rua, bude salesiánů 4000 a domů bude 341 v 30 národech. Salesiánské misie, omezené v roce 1888 na Patagonii a Ohňovou zemi, se pod vedením dona Ruy rozšíří mezi Indiány v Brazílii, v Ekvádoru, do Číny, do Indie, do Egypta, do Mozambiku. Kvůli velikým vzdálenostem nemohou salesiáni přijít a poznávat salesiánské centrum kongregace a mluvit s nástupcem Dona Boska. Don Rua se proto vydá na cesty. Navštěvuje salesiánská díla, mluví s každým spolubratrem. Cestování ve vozech třetí třídy, zvláště v posledních letech, ho stojí moc. Nicméně Rua to považuje za svoji povinnost, a proto cestuje. Když někdo spočítá ujeté vzdálenosti, zjistí, že Rua procestoval 100 tisíc kilometrů.

50 dnů stávky

V posledních letech devatenáctého století propukne v Itálii „sociální otázka“. Na okraji velikých měst rostou jako houby po dešti fabriky. Muži, ženy a děti pracují v dílnách od rána do večera: dvanáct a častokrát i čtrnáct hodin denně tvrdé práce. Mzda je velice ubohá. Důchod, nemocenské pojištění, úrazové pojištění proti neštěstí neexistují. Pracují také sedmileté děti. Právě tato nelidská prostředí ukrývají různá politická seskupení a skupiny se zoufalým zaměřením: anarchisty, kteří si staví za cíl vyloučit násilím každý druh autority, nihilisty, kteří chtějí zrušit všechno ze „starého světa“, komunisty, kteří hlásají násilnou revoluci.

Papež Lev XIII. se svou encyklikou **Rerum Novarum** vyzývá katolíky rozhodně bojovat za zlepšení pracovních podmínek, aby se skončilo s bezuzdným vykořisťováním dělníků. Jde o to, aby ten, kdo pracuje, dostával spravedlivou mzdu, měl každý týden den odpočinku, byl chráněn proti neštěstí a nemocím. Papež vyzývá především chránit ženy a děti. Rua se bezprostředně obrací na všechny spolupracovníky, kteří jsou majiteli továren a dílen, aby uplatňovali ohlášené principy papeže Lva XIII. Od roku 1875 je dokonce přítelem a obdivovatelem Leona Harmela, vlivného vůdce „hnutí katolických dělníků“. V Turíně podporuje dílo Cesarini Astesana, který bojuje proti porušování svátečního odpočinku prací. Jsou to hodiny navíc a mzda je hladová. Don Rua dává také k dispozici domy u moře a na horách pro mladé dělníky. Když jednou potká Astesanu, říká mu bez okolků: „Jdi dopředu beze strachu. Tvé dílo je svatá věc, Bůh je s tebou.“ V létě roku 1906 začíná velká stávka v prádelnách Poma. Dělníci, přinucení dělat jedenáct a půl hodiny denně, žádají, aby dělali jenom deset. Poma je katolík, salesiánský spolupracovník, osobní přítel dona Ruy. Avšak pro tisíce dělníků, kteří pracují v jeho závodě, je tvrdý a autoritativní majitel. Všechny záležitosti kolem sociální otázky, samotnou nauku papeže považuje, za „slabost“ vůči „té socialistické verbeži“, která chce převrátit svět. Na požadavek, aby zmenšil pracovní dobu, odpovídá, že beze všeho přijímá, ale že zmenší ve stejné míře také mzdu. Začíná stávka, která bude dopadat velice nepříjemně na dělníky po mnoho týdnů. Socialistická komora práce dá dělníkům příspěvek odpovídající téměř polovině mzdy. Ale početné rodiny jsou brzy na pokraji hladu. Po 35 dnech žádají někteří dělníci majitele, aby je vzal do práce zpět. Přijímají, že budou nadále pracovat jedenáct a půl hodiny denně, jen aby mohli přinést domů chléb. Jiní stávkující však povstanou, hlídají bránu, používají kameny. Jestli někdo povolí, je to konec pro všechny. Don Rua se mnohokrát pokoušel přesvědčit pana Pomu, aby ustoupil. Nedosáhl však ničeho. V neděli 8. července se pokouší o poslední útok. Přijde do úřadu pana Pomy s generálním sekretářem turínské prefektury, slečnou Astesannovou a jinými významnými osobnostmi. Rozhodli se dosáhnout svého za každou cenu. Po dlouhých bouřlivých jednáních Poma ustupuje. Na Valdoccu se rychle tiskne oběžník, který je doručen všem stávkujícím. 9. července se práce znovu rozeběhne. Stávka trvala 50 dnů.

Rudé moře a poušť

V den primice napsal Don Bosco donu Ruovi: „Budeš mít mnoho práce a mnoho utrpení, ale ty sám víš, že jedině skrze Rudé moře a poušť se přichází do Zaslíbené země.“ Velká utrpení přišla velice brzy. V Brazílii a Uruguaji začaly nové salesiánské misie. Vůdcem misionářů byl mladý salesiánský biskup monsignor Lasagna. Byl chovancem dona Ruy v Mirabello a v Turíně. Na podzim roku 1896 přišel stručný telegram: při železničním neštěstí monsignor Lasagna, jeden mladý salesián a čtyři dcery Panny Marie Pomocnice zahynuli. Několik let potom zasáhlo nové neštěstí misionářskou zónu Jižní Ameriky: záplava Rio Negro smetla malá města Viedma, Patagones, Rawson spolu se sídly salesiánů. Téměř ve stejné době státní převrat v Ekvádoru přivede k vládě skupinu antiklerikálů. Salesiánští misionáři z Quita jsou uvězněni, přinuceni pochodovat 25 dnů pralesem a pak poslání do vyhnanství do Peru. Během vyčerpávajícího pochodu jeden kněz padne vyčerpaný a umírá.

V roce 1902 jsou ve Francii vládním zákonem zakázány všechny řeholní kongregace. Salesiánské instituty jsou zavřené, synové Dona Boska vyhnáni. Emigrují do Belgie, Španělska, Číny, Itálie. Pro Salesiánskou kongregaci ve Francii je to velice těžká rána, z které se už prakticky nikdy nevzpamatuje.

Lov na kněze

Píše se rok 1907. Na dona Ruu a kongregaci přichází nejtěžší zkouška. Salesiánský institut ve Varazze je veden donem Vigliettim, posledním sekretářem Dona Boska. 29. července ráno (sotva skončily letní zkoušky) vtrhne do kostela skupina policistů: salesiáni jsou uvězněni, chlápci odvedeni do kasáren karabiniérů. Don Viglietti živě protestuje proti tomuto bezpráví, chce znát důvody. Slyší odpověď: „Vážné věci, otče. Zde se páchají hanebné věci.“ V kasárnách se konečně don Viglietti doví o „corpus delicti“. Jeden chlapec přijatý z milosrdenství do ústavu, si psával „deník“ a odevzdal ho policii: v něm je institut popsán jako středisko nemravnosti. Po celý den jsou chlápci podrobováni výslechům, ale tvrději odmítají potvrdit obvinění. Nicméně zpráva se rozšířila: antiklerikální noviny vycházejí s palcovými a nechutnými titulky: „Neslýchané hanebnosti ve Varazze, Nemrava ve Varazze“. Je to jakoby na signál: v celé Itálii se rozpoutají demonstrace proti kněžím a řeholníkům. Ve městě La Spezia chátka přepadne kostely, vrhá se proti kordonům policie. Výsledek: jeden mrtvý a vyhlášení stanného práva ve městě. V Livornu a v Mantově skupinky výtržníků zaútočí na redakce katolických novin, vrhají se na kněze a řeholníky. V Římě na ulici plivají na velikého hudebního skladatele Lorenzo Perosi, zaútočí také na kardinála Merry del Val, sekretáře státního sekretáře papeže Pia X. V celé Itálii se rozpoutá lov na kněze. Později se ukáže, že celá akce byla organizovaná. Ettore Ferrari, veliký mistr zednářské lože, prostřednictvím lékaře z Varazze sestavil deník a nařídil zednářům v celé Itálii, aby co nejlépe využili situace. Don Rua v Turíně byl

těmito zprávami velice zasažen. Pláče jako dítě. Celý zničený říká donu Francesiovi: „Příliš jsem důvěřoval ve své síly, když mi Don Bosco nabídl místo, které teď mám. Prosím Boha, abych sám snášel svůj trest.“ Veliká bublina však splaskne. Mnoho advokátů, jsou to i nejznámější v Itálii, nabízí salesiánům svou pomoc, a to zdarma. Někteří poslanci, vyšetřovatelé, brání syny Dona Boska v parlamentu. Salesiáni 3. srpna, prostřednictvím kolegia slavných advokátů, vznášejí proti pomlouvačům žalobu. Výrok soudu definuje „deník“, který je počátkem všeho, jako dílo fantastických výtvorů, napsaný pod nátlakem druhých lidí, kteří měli v úmyslu vzbudit protiklerikální skandál.

Ve jménu Dona Boska

Hrozné měsíce, které uběhly pod nánosem „bahna“, byly také zásahem milostí pro zdraví dona Ruy. V roce 1909 byly jeho nohy jednou velikou ránou, oči natekly a zapálily se. Jednou, když ho jeho starý přítel z dob studií don Francesia viděl tak zničeného bolestí, začal mu vykat. Dona Rua reagoval: „Co ti to vlezlo do hlavy? Ty jsi poslední vzpomínka na moje dětství. Jestliže mi přestaneš tykat, způsobíš, že zemřu dříve, než je třeba.“ Ráno 15. února se konečně posadil za pracovní stůl. Pokusil se otevřít sotva došlé dopisy, aby je přečetl. Sklonil však hlavu, už to nedokázal. Sebral tedy celou korespondenci a řekl ošetřovateli, který stál vedle: „Odes to všechno donu Rinaldimu. Řekni mu, aby odpověděl on. Já už to nedokážu.“ Bylo to poprvé v celém jeho dlouhém životě, kdy se něčeho vzdal kvůli únavě. Lehnul si na postel a ihned bylo jasné, že je konec. Ráno 5. dubna už smrt je blízko. Mnoho salesiánů se shromáždilo v místnosti nemocného i v sousední místnosti. Vedle postele sedí don Rinaldi, generální prefekt kongregace. Don Rua náhle procitne a ptá se: „Done Rinaldi, kdy zemřu?“ „Buď klidný, my tě upozorníme, až ten okamžik nastane.“ „Výborně. Nechte mě na pokoji. Chci se připravit. Chci, abych splnil vůli Boží. Stěží minula půlnoc.“ Vedle lůžka stojí don Francesia. Když vidí, že konec se blíží, šeptá donu Ruovi: „Jsme zde všichni. Prosíme Pána, aby ti otevřel bránu ráje. Nezapomeň od nás pozdravovat Dona Boska.“ V tom okamžiku se obličej umírajícího rozjasní. Poslední slova, která šeptá, je staré zvolání, které ho Don Bosco naučil, když byl ještě chlapcem: „Drahá matko Panno Maria, pomozte mi, abych spasil svou duši.“

Obsah

„Vezmi si, Michálku, vezmi“	3
Kněz a pět set chlapců	3
Díky za padesát let	4
Chlapec v černém oděvu	4
„Budeme se nazývat salesiáni“	4
Holubice a olivová ratolest	5
První salesián	5
Malí kominíci	6
Mansarda a sníh	6
„Maminko, nechceš přijít?“	7
V Římě u papeže	7
Don Rua	7
Vikář Dona Boska	9
Poslední požehnání	9
50 dnů stávky	9
Rudé moře a poušť	10
Lov na kněze	10
Ve jménu Dona Boska	11
Obsah	12